

HØJESTERETS KENDELSE

afsagt torsdag den 15. februar 2024

Sagerne 99/2023 og 101/2023

Anklagemyndigheden

mod

T

(advokat Morten Wosylus Kamp, beskikket)

I tidligere instans er afsagt kendelser af Vestre Landsrets 7. afdeling den 10. august 2023 og Vestre Landsrets 4. afdeling den 22. september 2023 (S-1488-23).

I påkendelsen har deltaget fem dommere: Poul Dahl Jensen, Hanne Schmidt, Jens Kruse Mikkelsen, Rikke Foersom og Peter Mørk Thomsen.

Påstande

T har nedlagt påstand om, at betingelserne for fortsat varetægtsfængsling af ham ikke var opfyldt, da landsretten afsagde kendelser den 10. august 2023 og den 22. september 2023.

Anklagemyndigheden har nedlagt påstand om stadfæstelse.

Sagsfremstilling

T blev den 11. april 2023 løsladt efter fuldt ud at have afsonet en dom afsagt den 8. juli 2022 på fængsel i 1 år og 3 måneder for bl.a. 13 indbrud og indbrudsforsøg.

Den 16. april 2023 blev han anholdt og sigtet for et indbrudstyveri ved samme nat at være brudt ind i en lejlighed i Sønderborg og have stjålet diverse pyntegenstande og inventar, en pung, en bilnøgle og et ukendt beløb, mens en beboer sov på adressen. Han blev samme dag fremstillet i grundlovsforhør og varetægtsfængslet i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, om gentagelsesrisiko.

Ved Retten i Sønderborgs dom af 6. juli 2023 blev T straffet med fængsel i 6 måneder og en bøde på 13.500 kr. for indbrudstyverier, brugstyveri af en bil samt overtrædelse af færdselsloven og lov om euforiserende stoffer.

Han ankede ved domsafsigelsen dommen til formildelse.

I forbindelse med domsafsigelsen anmodede anklagemyndigheden om fortsat varetægtsfængsling under anken, eller indtil straffuldbyrdelse kunne iværksættes.

Byretten afsagde herefter samme dag sålydende kendelse:

”T er i overensstemmelse med sin erkendelse idømt 6 måneders fængsel for blandt andet at være brudt ind i en beboelseslejlighed, mens lejlighedens beboer lå og sov og derfra at have stjålet pyntegenstande og en bilnøgle mv. T er endvidere i overensstemmelse med sin erkendelse blandt andet dømt for brugstyveri ved med den stjalne bilnøgle at have skaffet sig adgang til beboerens bil for at benytte bilen til at køre fra stedet, hvorefter han forulykkede i bilen.

Disse forhold er begået blot 5 dage efter, at T blev løsladt efter fuldt ud at have afsonet en dom afsagt den 8. juli 2022 på fængsel i 1 år og 3 måneder for i det væsentligste indbrudskriminalitet og tyveri. T er herudover tidligere straffet 12 gange for indbrudskriminalitet og berigelse i øvrigt.

Der er derfor bestemte grunde til at antage, at T på fri fod vil begå ny ligeartet kriminalitet, og betingelserne i retsplejelovens § 769, stk. 1, jf. § 762, stk. 1, nr. 2, er derfor opfyldt.

Derfor bestemmes:

T skal være varetægtsfængslet under anken, eller indtil straffuldbyrdelse kan iværksættes.”

Ved ankemeddelelse af 18. juli 2023 kontraankede anklagemyndigheden med påstand om skærpelse af straffen. Samtidig anmodede anklagemyndigheden om, at T skulle forblive varetægtsfængslet.

Vestre Landsret traf den 20. juli 2023 afgørelse om, at T skulle forblive varetægtsfængslet frem til den 17. august 2023.

Sagen blev berammet til hovedforhandling i landsretten den 2. oktober 2023, og landsretten afsagde den 10. august 2023 herefter sålydende kendelse:

”Af de grunde, som landsretten har anført i kendelse af 20. juli 2023, er betingelserne for varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 769, stk. 4, jf. § 762, stk. 1, nr. 2, fortsat opfyldt.

En fortsat varetægtsfængsling frem til dom vil ikke være i strid med proportionalitetsprincippet i retsplejelovens § 762, stk. 3. Landsretten har lagt vægt på oplysningerne om sagens karakter, tiltaltes personlige forhold, herunder omfattende forstraffe for ligeartet kriminalitet, det hurtige recidiv og oplysningen om, at tiltalte fuldt ud afsonede sin seneste dom af 8. juli 2022 for ligeartet kriminalitet. Landsretten finder herefter, at proportionalitetsvurderingen undtagelsesvist har skullet ske i lyset af straffelovens § 38, stk. 4, hvorefter løsladelse på prøve efter udståelse af to tredjedele af straffetiden forudsætter, at den dømtes forhold ikke gør prøveløsladelse utilrådelig.

Tiltalte skal herefter være varetægtsfængslet, indtil der er afsagt dom i ankesagen, jf. retsplejelovens § 767, stk. 2.

Thi bestemmes:

Tiltalte, T, skal fortsat være varetægtsfængslet, indtil der er afsagt dom i ankesagen.”

Ved mail af 18. september 2023 meddelte Ts forsvarer, at T ønskede at frafalde sin anke under forudsætning af, at anklagemyndigheden frafaldt sin kontraanke.

Ved brev af 20. september 2023 frafaldt anklagemyndigheden sin kontraanke, og ankesagen blev hævet. Anklagemyndigheden anmodede samtidig om, at T skulle forblive varetægtsfængslet, indtil afsoning kunne begynde.

Landsretten afsagde den 22. september 2023 sålydende kendelse:

”Af de grunde, som landsretten har anført i kendelse af 10. august 2023, er betingelserne for varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, fortsat opfyldt. En fortsat varetægtsfængsling vil af de grunde, der er anført i landsrettens kendelse af 10. august 2023, ikke være i strid med proportionalitetsprincippet i retsplejelovens § 762, stk. 3.

Tiltalte skal herefter være varetægtsfængslet, indtil afsoning kan påbegyndes, jf. retsplejelovens § 769, stk. 1, jf. § 762, stk. 1, nr. 2.

Thi bestemmes:

Tiltalte skal fortsat være varetægtsfængslet, indtil afsoning kan begynde.”

Procesbevillingsnævnet har meddelt tilladelse til kære af landsrettens kendelser af 10. august 2023 og 22. september 2023 om fortsat varetægtsfængsling.

Om Ts forstraffe er det oplyst, at han 30 gange i perioden 2000-2022 er straffet for berigelseskriminalitet, og at 21 af disse afgørelser angår indbrud og indbrudsforsøg. Det er endvidere oplyst, at han senest har afsonet fem domme på fuld tid.

Retsgrundlag

Om proportionalitetsvurderingen i retsplejelovens § 762, stk. 3, anføres i Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1560/2016 om inddragelse af uhensigtsmæssig adfærd i fængsler og arresthuse ved varetægtsfængsling og strafudmåling, s. 88 ff.:

”6.4.1. Det følger af proportionalitetsreglen i retsplejelovens § 762, stk. 3, der gælder både ved varetægtsfængsling efter de almindelige fængslingsgrunde og retshåndhævelsesarrest, at varetægtsfængsling ikke kan anvendes, hvis frihedsberøvelsen vil stå i misforhold til bl.a. den retsfølge, som kan forventes, hvis sigtede findes skyldig. Ved vurderingen af den forventede retsfølge skal der bl.a. tages fornødent hensyn til muligheden for at opnå prøveløsladelse til normal tid, jf. Højesterets kendelse trykt i UfR 2012, side 2271.

Efter Strafferetsplejeudvalgets opfattelse er højesteretskendelsen ikke til hinder for, at varetægtsperioden overstiger varigheden af den forventede straf med fradrag af normal prøveløsladelsestid i tilfælde, hvor der ud fra oplysningerne i den konkrete sag undtagelsesvis er fornøden sikkerhed for, at den pågældende ikke vil blive prøveløsladt. Der er således også flere eksempler herpå i retspraksis, jf. nærmere afsnit 2.4.2 ovenfor. Der henvises for så vidt angår reglerne om prøveløsladelse til kapitel 2, afsnit 5.

6.4.2. Strafferetsplejeudvalget peger på denne baggrund på, at anklagemyndigheden, når der opstår spørgsmål om proportionaliteten af en varetægtsfængsling, og der efter anklagemyndighedens vurdering ud fra oplysningerne i sagen undtagelsesvis er fornøden sikkerhed for, at en varetægtsarrestant ikke vil blive prøveløsladt, kan gøre dette gældende over for retten, der herefter kan tage stilling til, om retsplejelovens § 762, stk. 3, er til hinder for varetægtsfængsling.

Rigsadvokaten har oplyst, at man vil anmode anklagerne om at være opmærksomme på dette og anvende muligheden, når der er grundlag for det.

Strafferetsplejeudvalget har herudover overvejet, om der bør indføres en ordning, hvor politiet og anklagemyndigheden til brug for proportionalitetsvurderingen indhenter en udtalelse fra kriminalforsorgen, der som nævnt i kapitel 2, afsnit 5, har kompetencen til at træffe afgørelse om prøveløsladelse, hvis den sigtede senere dømmes.

I praksis ville det imidlertid i mange tilfælde være vanskeligt på dette tidspunkt at foretage en sikker vurdering af, om den pågældende kan forventes at blive prøveløsladt, når

der senere eventuelt skal træffes afgørelse herom. Det skyldes navnlig, at tidspunktet for vurderingen i en del tilfælde – bl.a. som følge af domstolenes berammelsestider – ville ligge væsentligt forud for det tidspunkt, hvor sigtede ud fra den forventede straf, hvis den pågældende bliver dømt, måtte forventes prøveløsladt. Forholdene kan i den mellemliggende periode ændre sig, f.eks. således at der på tidspunktet for normal prøveløsladelse er indtrådt en væsentlig holdningsændring hos den pågældende, som mindsker risikoen for tilbagefald til ny kriminalitet. Endvidere kan spørgsmålet om prøveløsladelse bl.a. være afhængigt af, om den pågældende, når prøveløsladelse bliver aktuelt, vil acceptere de vilkår, som kriminalforsorgen finder bør gælde for prøveløsladelsen.

Det kan herudover på den ene side anføres, at kriminalforsorgen ikke ville have samme grundlag for at foretage vurderingen af spørgsmålet om prøveløsladelse på baggrund af en indsættelse som varetægtsarrestant i et arresthus som på baggrund af en indsættelse som straffasoner i et fængsel. Som det fremgår af kapitel 2, afsnit 2.2, adskiller rammerne i arresthuse sig således fra rammerne i fængsler. Selv om der både i arresthuse og fængsler er fokus på de indsatte resocialisering og laves handleplaner, er fokus i arresthusene påvirket af, at varetægtsarrestanter er i en uafklaret situation, idet det altid er uvist, hvor længe de skal være i arresthuset. På den anden side kan det imidlertid anføres, at kriminalforsorgen også i forbindelse med såkaldte tekniske prøveløsladelser træffer afgørelse om prøveløsladelse på baggrund af en indsættelse som varetægtsarrestant i et arresthus. Afgørelse om teknisk prøveløsladelse træffes i situationer, hvor en domfældt på fri fod har udstået to tredjedele eller mere af den idømte straf ved varetægtsfængslingen i sagen. Dette forekommer f.eks., hvis en tiltalt er varetægtsfængslet i en periode, men bliver løsladt, inden der bliver afsagt dom – f.eks. som følge af en proportionalitetsvurdering – og hvor det, når dommen afsiges, viser sig, at varetægtsfængslingsperioden svarer til to tredjedele af den idømte straf.

På den ovennævnte baggrund finder Strafferetsplejeudvalget, at det ressourceforbrug, der ville være forbundet med en ordning, hvor politiet og anklagemyndigheden til brug for proportionalitetsvurderingen indhenter en udtalelse fra kriminalforsorgen, ikke ville stå mål med den betydning, som sådanne udtalelser kan antages at ville få for rettens afgørelse af, om fortsat varetægtsfængsling vil være i strid med proportionalitetsreglen.

Strafferetsplejeudvalget lægger herudover vægt på, at det muligvis vil kunne have en negativ indvirkning på resocialiseringen af nogle indsatte, hvis der allerede inden påbegyndelsen af afsoningen foreligger en tilkendegivelse fra kriminalforsorgen om, at prøveløsladelse ikke forventes. Dette vil dog i nogen grad kunne opvejes ved, at det over for den indsatte understreges, at der alene er tale om en vurdering ud fra forholdene på det pågældende tidspunkt, og at indholdet af den endelig afgørelse kan blive et andet, f.eks. som følge af en holdningsændring hos den indsatte.

Samlet set finder Strafferetsplejeudvalget således ikke grundlag for at indføre en ordning, hvor politiet og anklagemyndigheden til brug for proportionalitetsvurderingen indhenter en udtalelse fra kriminalforsorgen.”

Anbringender

T har anført navnlig, at betingelserne for fortsat varetægtsfængsling i medfør af retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, jf. § 762, stk. 3, ikke var opfyldt.

Det fremgår af straffelovens § 38, at der skal træffes afgørelse om prøveløsladelse, når der er forløbet to tredjedele af den idømte straf. Afgørelsen træffes af kriminalforsorgen, jf. straf-fuldbyrdelseslovens § 80, stk. 2, og vejledning nr. 9736 af 28. juni 2022 om løsladelse af dømte, der udstår fængselsstraf (løsladelsesvejledningen). Der er udvidet domstolsprøvelse af endelige administrative afgørelser, jf. straffuldbyrdelseslovens § 112, der omfatter visse særligt indgribende afgørelser, herunder afslag på prøveløsladelse.

Ved landsrettens kendelse af 10. august 2023 blev adgangen til denne domstolsprøvelse i realiteten afskåret, idet landsretten traf afgørelse om varetægtsfængsling frem til dom, hvilket svarede til, at den straf, som han var idømt af byretten, skulle afsones fuldt ud på nær 14 dage. Som følge af kendelsen kunne han ikke længere opnå nogen fordel af anken til formildelse, og han frafaldt herefter sin anke.

Landsretten har ikke haft et tilstrækkeligt grundlag for at træffe afgørelse om fortsat varetægtsfængsling ud over to tredjedele af straffen, idet der ikke har været indhentet konkrete oplysninger fra kriminalforsorgen til brug for vurderingen af, om løsladelse måtte antages at være utilrådelig.

Hans personlige forhold var gode. Han havde tilkendegivet et ønske om en kriminalitetsfri tilværelse, og han skulle bo hos sin mor, når han blev løsladt. Han ville få kontanthjælp, men var interesseret i at finde et arbejde.

Ved den fortsatte varetægtsfængsling af ham blev der ikke taget fornødent hensyn til hans mulighed for prøveløsladelse til normal tid, hvorfor fristforlængelserne var i strid med proportionalitetsprincippet i retsplejelovens § 762, stk. 3.

Anklagemyndigheden har anført navnlig, at betingelserne for varetægtsfængsling var opfyldt, jf. retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, og at det ikke var i strid med proportionalitetsprincippet i retsplejelovens § 762, stk. 3, at kendelserne om fortsat varetægtsfængsling medførte, at frihedsberøvelsen herved kom til at overstige to tredjedele af den straf, som byretten havde idømt.

Højesteret har i UfR 2012.2271 fastslået, at der ved vurderingen af, om varetægtsfængsling vil stå i misforhold til den forventede retsfølge, må tages fornødent hensyn til muligheden for at opnå prøveløsladelse til normal tid, jf. straffelovens § 38, stk. 1. Da domfældte ikke har et retskrav på prøveløsladelse, er det imidlertid antaget i både litteraturen, landsretspraksis samt i Strafferetsplejeudvalgets betænkning nr. 1560/2016, at UfR 2012.2271 H ikke er til hinder for, at varetægtsperioden overstiger varigheden af den forventede straf med fradrag af normal prøveløsladelsestid i tilfælde, hvor der ud fra oplysningerne i den konkrete sag undtagelsesvis er fornøden sikkerhed for, at sigtede ikke vil blive prøveløsladt ved udståelse af to tredjedele af straffetiden.

Som det fremgår af straffelovens § 38, stk. 4, forudsætter prøveløsladelse, at den dømtes forhold ikke gør prøveløsladelse utilrådelig. Afgørelsen heraf beror efter løsladelsesvejledningen på en konkret vurdering.

I den foreliggende sag må det tillægges betydelig vægt, at T er recidiveret hurtigt til ikke bagatelagtig kriminalitet, idet han begik indbrud i et privat hjem kun fem dage efter, at han var blevet løsladt fra afsoning af den seneste dom på fængsel i 1 år og 3 måneder. Hertil kommer, at han gennem mere end 20 år kontinuerligt er dømt for berigelseskriminalitet af ikke bagatelagtig karakter, at han gentagne gange har begået ny kriminalitet i prøvetiden for prøveløsladelse, og at han har afsonet de seneste fem domme for ligeartet kriminalitet på fuld tid. Når dette sammenholdes med oplysningerne om hans arbejds- og opholdsforhold, er det helt åbenbart, at prøveløsladelse måtte anses for utilrådelig, jf. straffelovens § 38, stk. 4.

Højesterets begrundelse og resultat

T, der havde været varetægtsfængslet fra den 16. april 2023, blev ved byrettens dom af 6. juli 2023 straffet med fængsel i 6 måneder for overtrædelse af bl.a. straffelovens § 276 a om indbrudstyveri.

Dommen blev anket af T til formildelse og af anklagemyndigheden til skærpelse af straffen.

Landsretten traf den 10. august 2023 afgørelse om, at T skulle forblive varetægtsfængslet efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 2, om gentagelsesrisiko, indtil der blev afsagt dom i ankesagen, der var berammet til hovedforhandling den 2. oktober 2023. Ankesagen blev hævet, og

landsretten traf den 22. september 2023 afgørelse om, at han skulle forblive varetægtsfængslet, indtil afsoning kunne påbegyndes.

Sagen angår, om det var i overensstemmelse med proportionalitetsprincippet i retsplejelovens § 762, stk. 3, at forlænge varetægtsfængslingen af T som sket, selv om han den 16. august 2023 havde været frihedsberøvet i en periode svarende til to tredjedele af den straf på fængsel i 6 måneder, som han var blevet idømt i byretten.

Efter retsplejelovens § 762, stk. 3, kan fortsat varetægtsfængsling ikke anvendes, hvis fortsat frihedsberøvelse vil stå i misforhold til bl.a. den retsfølge, som kan ventes, hvis den sigtede findes skyldig. Det fremgår af Højesterets kendelser af 2. april 2012 (UfR 2012.2271) og 24. august 2020 (UfR 2020.3699), at der ved vurderingen af den forventede retsfølge tillige må tages fornødent hensyn til muligheden for at opnå prøveløsladelse til normal tid, jf. straffelovens § 38, stk. 1.

Efter straffelovens § 38, stk. 1, afgør kriminalforsorgen, når to tredjedele af straffetiden, dog mindst 2 måneder, er udstået, om den dømte skal prøveløslades. Løsladelse på prøve forudsætter bl.a., at den dømtes forhold ikke gør løsladelsen utilrådelig, jf. § 38, stk. 4.

Det er ved de nævnte højesteretskendelser forudsat, at det ikke er udelukket, at varetægtsperioden efter en konkret vurdering kan overstige varigheden af den forventede straf med fradrag af normal prøveløsladelsestid. Højesteret bemærker herved, at der ved proportionalitetsvurderingen i forbindelse med rettens stillingtagen til forlængelse af varetægtsfængsling ikke skal indhentes en udtalelse fra kriminalforsorgen vedrørende muligheden for at opnå prøveløsladelse til normal tid.

Højesteret tiltræder, at det ikke i den foreliggende sag var i strid med proportionalitetsprincippet i retsplejelovens § 762, stk. 3, at forlænge varetægtsfængslingen af T ud over to tredjedele af straffetiden. Højesteret har herved ligesom landsretten lagt vægt på oplysningerne om sagens karakter, Ts personlige forhold, herunder omfattende forstraffe for ligartet kriminalitet, det hurtige recidiv og oplysningen om, at han afsonede sin seneste dom af 8. juli 2022 for ligartet kriminalitet fuldt ud.

Højesteret stadfæster herefter landsrettens kendelser.

Thi kendes for ret:

Landsrettens kendelser stadfæstes.

T skal betale kæreomkostningerne for Højesteret.